

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE

mgr Jessica WOLSKA

ROLA KORPUSU STRAŻNIKÓW REWOLUCJI ISLAMSKIEJ W KREOWANIU POZYCJI REGIONALNEJ ISLAMSKIEJ REPUBLIKI IRANU

Słowa kluczowe: Iran, Cieśnina Ormuz, Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej, bezpieczeństwo międzynarodowe, potencjał military, hegemonia.

STRESZCZENIE

W pracy podjęta została próba określenia poziomu aktualnej pozycji regionalnej Iranu na Bliskim Wschodzie poprzez pryzmat działalności Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej. Rozwój sytuacji geopolitycznej regionu wraz z licznymi problemami politycznymi stał się spoiwem dla tworzenia systemów zabezpieczeń stosowanych przez państwa regionu. Ponadto, wydarzenia zmieniające równowagę w regionie stają się elementem pobudzania działalności Iranu, który dostrzega w tym szansę nie tylko na zabezpieczenie własnej suwerenności, ale również na zwiększenie swojej roli w regionie. Podstawą tych działań jest chęć uzyskania zdolności do prowadzenia nieregularnych i niekonwencjonalnych działań zbrojnych. Punktem na mapie budowy tych zdolności jest Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej wraz ze swoimi zróżnicowanymi oddziałami wewnętrznymi. Jest to kluczowa aktywność Iranu w ramach regionalnej wojny wpływów.

Niniejszy artykuł został przygotowany w oparciu o metody analityczne – w tym analizę treści. Celem badań jest przedstawienie roli Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej w kreowaniu pozycji Iranu poprzez ich stopień przeniknięcia w priorytetowe sektory narodowe. Korpus Strażników znany również jako Korpus Pasdaran funkcjonuje jako zespolenie elementów ideologicznych, społecznych, politycznych, gospodarczych i co najistotniejsze – military. W oparciu o analizę: działalności Pasdaran oraz Strategii Bezpieczeństwa Iranu i jego Doktryny Wojennej, można wysnuć tezę, iż **Korpus stanowi narzędzie budowania hegemonii Iranu**, bowiem punktem wyjścia decyzji politycznych jest rozszerzenie zdolności niekonwencjo-

nalnych działań w ramach regionalnej wojny wpływów. **Korpus Pasdaran jest więc klasycznym korpusem wojskowym, jak i siłą obciążoną realizacją działań politycznych w kraju i poza jego granicami.** Skuteczność badań w tej materii wymaga odpowiedzi na następujące pytania:

- Jakie jest miejsce Korpusu Strażników w strukturze militarnej Iranu?
- Czym charakteryzuje się Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej na tle innych sił militarnych Iranu?
- Jaka jest rola i funkcje Korpusu Pasdaran?
- Jaki wpływ ma działalność Pasdaran na regionalną pozycję Iranu?

Aby odpowiedzieć na powyższe pytania i zrozumieć tym samym specyfikę zależności pomiędzy potencjałem militarnym Iranu, a rolą jaką pełni w swoim bliższym i dalszym otoczeniu, należy określić podstawowe determinanty posiadanych przez niego sił zbrojnych. J. Stańczyk określił grupę czynników decydujących o możliwościach dalszego oddziaływania sił na otoczenie. Na tej podstawie podjęta została analiza zdolności operacyjnych Pasdaran. Obejmują one:

- wielkość, ilość i rodzaj posiadanych sił,
- umiejętność taktycznego dysponowania siłami,
- charakter i częstotliwość wykorzystania sił¹.

Rola Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej opisywana jest głównie ze względu na wewnętrzną strukturę instytucjonalną kraju. Ich dynamika polityczna i pełnione funkcje poza granicami państwa postrzegane są jedynie jako efekt rozporządzeń konserwatywnej władzy reżimu. Takie rozumowanie jest przestarzałe, bowiem zarówno czynniki wewnętrzne, jak i zewnętrzne zmieniły Korpus w machinę gospodarczych, finansowych, militarnych i politycznych wpływów.

Strategiczna podstawa działań Pasdaran

Właściwie przedstawienie sił oddziaływania Korpusu wymaga zapoznania się z podstawą prawną sposobu ich wykorzystania. Strategia wojenna Iranu zakłada model odstraszenia oparty o niekonwencjonalne działania zbrojne, stanowiące źródło wojny psychologicznej. Zapisy doktryny wojenno-obronnej potwierdzają również rolę Korpusu Pasdaran w asymetrycznych działaniach zwiększających elastyczność reagowania na potencjalne zagrożenia². W zależności od sytuacji regionalnej doktryna zmienia swój charakter, akcentując:

¹ J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996, s. 16-19.

² M. Connell, *Iran's Military Doctrine, The Iran Primer, United States Institute of Peace*, <http://iranprimer.usip.org/resource/irans-military-doctrine> (dostęp: 19.05.2013).

- wojskowe parady ćwiczeń³,
- regularne ćwiczenia operacyjne. Obejmują one ataki na platformy wydobywcze ropy naftowej, przybrzeżne instalacje naftowe i cywilne jednostki pływające, co ma w rezultacie zwiększyć reakcje bojowe Pasdaran,
- propagandę polityczno-dyplomatyczną, związaną z realnym i wirtualnym upublicznieniem:
 - możliwości taktycznych w kierowaniu siłami militarnymi,
 - potencjalnych zdolności wojskowych – tzw. polityka odstraszenia,
 - demonstracji siły⁴.

Elementy psychologicznego odstraszenia ujęte zostały w Strategii Bezpieczeństwa Islamskiej Republiki Iranu, która pozostaje niezmienna od kilku lat. Poszerza się jedynie zakres prowadzonych szkoleń i liczba wspieranych prokurentów tj.: irańska milicja szyicka, Hezbollah, Palestyński Islamski Dżihad, algierski Front Ocalenia Islamu, tunezyjska Al-Nahda. Konfrontacyjna doktryna polityczno-militarna Iranu łączy się ze „strategiczną rzeczywistością regionalną”⁵, w której Iran czuje się osaczony. Zjawisko deficytu zaufania odbudowywane jest przy pomocy tworzenia przy pomocy Pasdaran zaplecza bezpieczeństwa na terytorium państw regionu. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że potencjał militarny Iranu podzielony jest wzdłuż linii instytucjonalnych. Ma to na celu zmaksymalizować wojskowe wsparcie dla działalności reżimu. W skład wspomnianych sił wchodzi:

³ Za przykład może posłużyć symulacja blokady Cieśniny Ormuz, przeprowadzona przez irańską marynarkę wojenną w styczniu 2012 roku pod kryptonimem „Valeyate 90”. Celem było wykazanie zdolności kraju do potencjalnego zablokowania energetycznego pasa tranzytowego. Więcej o konflikcie względem Cieśniny Ormuz, zob.: J. Wolska, *Mocarstwo – aspiracje Iranu w aspekcie bezpieczeństwa międzynarodowego*, „Zeszyty Doktoranckie Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego” 2012, nr 1(2), Warszawa 2012, s. 26-37; S. Khan, *Iranian Mining of the Strait of Hormuz – Plausibility and Key Considerations*, Institute of Near East and Gulf Military Analysis, Special Report No. 4, styczeń 2010 r.; *Iran and the Strait of Hormuz, Part 1: A Strategy of Deterrence*, Stratfor, październik 2009, www.stratfor.com (dostęp: 19.05.2013).

⁴ Morskie oddziały Pasdaran w styczniu 2012 roku, przeprowadziły pozytywne próby wystrzelenia przeciwlotniczego pocisku średniego zasięgu Noor oraz pociski przeciwokrętowe krótkiego zasięgu Nasr, zob.: *Iran to 'block' Gulf oil if sanctions proceed*, Aljazeera, www.aljazeera.com (dostęp: 16.05.2013).

⁵ Sytuacja strategiczna regionu bliskowschodniego opiera się na politycznych przemianach, będących skutkiem Arabskiej Wiosny, aspiracjach nuklearnych Iranu, wydarzeniach w Syrii czy rywalizacją irańsko-turecką. Efektem tych procesów są konflikty wewnętrzne m.in. w Iraku, Libanie czy Jemenie oraz rozgrywka tocząca się między Turcją, Iranem a Arabią Saudyjską o tytuł regionalnego krezusa.

- Armia regularna
 - Siły Lądowe,
 - Siły Powietrzne,
 - Marynarka Wojenna;
- **Korpus Strażników Rewolucji Islamskiej – Pasdaran**
 - Oddział lądowy,
 - Lotnictwo,
 - Oddział powietrzny,
 - Siły specjalne – Al-Kuds;
- Siły paramilitarne i bezpieczeństwa
 - Milicja Ludowa – Basidż (Organizacja Mobilizacji Uciśnionych),
 - Policja,
 - Żandarmeria.

Zrozumienie wczesnej historii formacji, zwłaszcza rozbudowy i odchylenia wobec grupy rządzącej wyjaśnia wysoki poziom wykształcenia, stan posiadanego sprzętu i pozwolenie na elastyczność działań. Korpus jest produktem rewolucji islamskiej z 1979 roku mającym początkowo za zadanie egzekwować wśród społeczeństwa koncepcje państwa islamskiego, wykreowanego przez ajatollaha R. Chomeiniego. Pasdarowie jako scalony konglomerat jednostek paramilitarnych – wiernych polityce ajatollahów – tworzył przeciwwagę dla elementów wywrotowych i opozycji. Podczas wojny iracko-irańskiej zarząd Korpusu dostrzegł możliwość umocnienia pozycji wewnętrznej, marginalizując jednocześnie regularne siły zbrojne. W efekcie, z początkiem 1988 roku, Pasdarowie stali się siłą militarną zintegrowaną z Ministerstwem Obrony, ale odpowiadającą bezpośrednio przed Najwyższym Przywódcą i w mniejszym stopniu przed Prezydentem⁶. Choć instytucjonalna struktura władz Iranu zakłada, że Korpus jest organem wspomagającym działania zbrojne, to analizując jego żywotność, można uznać go za wyrazieliście konserwatywnej władzy. Posiada on własny wewnętrzny wywiad, wyłączność na rozporządzanie amunicją chemiczną, biologiczną, radiologiczną i jądrową oraz sprawuje nadzór nad programami badawczo-produkcyjnymi⁷. Szczególnie aktywny jest w płaszczyznach:

- w rozwoju programów rakiet balistycznych,
- operacjach przeprowadzanych w państwach regionu,

⁶ M.M. Frick, *Iran's Islamic Revolutionary Guard Corps. An Open Source Analysis*, "The Defense Technical Information Center (DTIC)", issue 49, 2d quarter 2008, <http://www.dtic.mil> (dostęp: 18.05.2013).

⁷ B. Hourcade, *The Rise to Power of Iran's "Guardians of the Revolution"*, Middle East Policy Council, Journal Essay, 2008, <http://www.mepc.org> (dostęp: 18.01.2013).

- kontroli granic w obszarach wrażliwych tj. Kurdystan,
 - w ramach utrzymania porządku publicznego, przy wsparciu milicji ludowej.
- Na podkreślenie zasługuje fakt, iż w strukturach organizacyjnych Pasdarów szczególne miejsce przypada odrębnie powołanym jednostką specjalnym:
- Komórka ds. operacji zagranicznych – Brygada Jeruzolimy (Brygada Al-Kuds),
 - Komórka ds. walki z zagrożeniem wewnętrznym – Brygada Aszura/Brygada Al-Zahra⁸,
 - Półoficjalna komórka ds. dywersji ideologicznej – Pomocnicy Partii Boga.

Pomocnicy Partii Boga stanowią organizację paramilitarną, mającą utrzymać konserwatywny status quo islamskiego życia w Iranie⁹. Grupa wydaje tygodnik „Ya Lesarat al-Hussein” („Tych, którzy chcą pomóc Krew Husajna”), który ma kształtować prawidłowy poziom islamizacji wśród społeczeństwa oraz rozwijać świadomość ideałów rewolucji islamskiej. Jednostki zobowiązały się również do zwalczania kulturowej inwazji i deficytu wiary, rozumianej jako wspieranie wysiłków reformistycznych¹⁰. Strategicznie i operacyjnie istotną formacją w ramach Korpusu jest Brygada Jeruzolimy. Daje ona Iranowi możliwość prowadzenia niekonwencjonalnych działań militarnych poza granicami państwa (elementarnym celem powstania tej struktury była likwidacja wrogów reżimu, przebywających poza granicami Iranu oraz eksportowanie zasad rewolucji islamskiej)¹¹. Siły Al-Kuds, będące obecnie pod dowództwem generała brygady Qassem Soleimaniego, popierają niepaństwowych aktorów, odgrywając dużą rolę w szkoleniu, dozbrajaniu i finansowaniu – m.in.

⁸ Brygada Aszura jest nazwą oddziału z męskim składem członków. Z kolei formacje żeńskie zostały skompletowane pod wspólnym sztandarem Brygady Al-Zahra.

⁹ Genezy tego oddziału można doszukać się w powołanych w 1979 roku na wół legalnie, brutalnych gangach Hezbollah. Struktura ta miała za zadanie zakłócać przebieg niechcianych protestów i strzec poprawności wypowiedzianych publicznie opinii społeczeństwa. Sformalizowanie struktury gangów nastąpiło w 1992 roku, na skutek włączenia ich oddziałów w ramach milicji ludowej – Basidż.

¹⁰ Szerzej o codziennej działalności formacji Ansar-e Hezbollah patrz: Global Security, *Ansar-i Hizbullah Followers of the Party of God*, <http://www.globalsecurity.org>. (dostęp: 18.05.2013).

¹¹ Przywódca austriackiej partii Zielonych – dr Peter Pliz – upublicznił źródła informacji świadczące o udziale obecnego Prezydenta Iranu w zamachu przeprowadzonym w Wiedniu w 1989 roku (sprawa dotyczyła zabójstwa sekretarza generalnego i współpracowników Demokratycznej Partii Irańskiego Kurdystanu), podczas pełnienia służby w garnizonie IRGC Ramazan. Więcej o operacjach zagranicznych na irańskich dysydentach w europejskich stolicach, zob.: Y. Melman, M. Javedanfar, *Nuklearny sfinks. Iran Mahmuda Ahmadineżada*, Warszawa 2008, s. 22-27; Iran Focus, *Iran Revolutionary Guards expect key changes in high command*, August 2005, <http://www.iranfocus.com> (dostęp: 18.05.2013).

Hezbollahu w Libanie, milicji szyickiej w Iraku, Hamasu i palestyńskiego Islamskiego Dżihadu. W zależności od regionu, w którym działają, podzielone są na obozy szkoleniowe, przygotowujące do prowadzenia operacji militarnych, terrorystycznych i ideologicznej indoktrynacji ekstremistów należących do organizacji powszechnie uznawanych za terrorystyczne lub do grup rebelianckich. Ze względu na wagę pełnionych zadań, kwestionowana jest niezależność decyzyjna Brygady, bowiem prawdopodobna jest ich bezpośrednia podległość przed Najwyższym Przywódcą, pomijając tym samym wertykalną strukturę poleceń Strażników Rewolucji. Pasdarowie posiadają oddzielne elementy organizacyjne swoich jednostek wojskowych i paramilitarnych w ramach sił lądowych, morskich i powietrznych. Oddział lądowy, tak samo, jak wojsko i formacja Basidż, starają się rozwijać zdolności kamuflażu i manipulacji, zmniejszając efektywność amerykańskich działań. Wykorzystując taktykę ukrytych systemów komunikacji światłowodów oraz Internetu, IRGC rozszerza zdolności wywiadu, przechwytyując amerykańskie dane pochodzące z baz wojskowych stacjonujących w regionie. W grudniu 2012 roku Gwardia Rewolucji Islamskiej przejęła kontrolę nad dwoma bezzałogowymi amerykańskimi dronami ScanEagle, które wykonywały loty nad wodami Zatoki Perskiej. Według Pentagonu loty miały charakter obserwacyjny, jednak fakt wkroczenia w irańską przestrzeń powietrzną umożliwił Gwardii wykorzystanie jego kanału łączności i przejęcie pełnej kontroli nad maszyną¹². Innym aspektem maszyny wywiadowczej jest zdecentralizowanie wewnętrznej struktury sieci komunikacyjnej i monitoring wszelkich połączeń międzynarodowych. Jest to możliwe dzięki internetowemu „filtrze” zarządzanego przez rządową spółkę, prowadzonego przez delegaturę IRGC. Ten technologiczny system monitoringu nie byłby możliwy, gdyby nie dwa światowe koncerny telekomunikacyjne – Nokia i Siemens, które w 2008 roku zawiązały w Iranie spółkę joint venture. Warunkiem rozwijania sieci internetowej i telekomunikacyjnej, było przekazanie rządowi systemów zezwalających na szerokopasmowy podsłuch, gromadzenie danych oraz śledzenie ruchu sieciowego¹³.

Morskie zdolności Pasdaran

Pod względem położenia geograficznego i długości linii brzegowych, a tym samym biskości Cieśniny Ormuz, najważniejsza rola przypada jednostkom morskim.

¹² Fars News Agency, *Iran Hunts US ScanEagle Drone over Persian Gulf*, December 2012, <http://english.farsnews.com>; BBC News Middle East, *Iranian TV shows off 'captured US ScanEagle drone'*, December 2012, <http://www.bbc.co.uk> (dostęp: 18.05.2013).

¹³ M. Kęskrawiec, *Czwarty pożar Teheranu*, Warszawa 2010, s. 160-161.

We wrześniu 2008 roku morskie siły Pasdaran wzięły na siebie odpowiedzialność za obronę narodowych interesów na wodach Zatoki Perskiej, zostawiając Marynarce Wojennej zadanie zintensyfikowania aktywności Iranu w Zatoce Osmańskiej i na Morzu Kaspijskim¹⁴. Szacuje się, że Marynarka Wojenna oraz morski komponent Pasdaran wyposażony jest w kilkaset łodzi bojowych (zakupione na początku lat 90. w Chinach i Korei Północnej), okręty klasy Hudong i Kaman, przystosowane do operacji na płytkich wodach przybrzeżnych oraz łodzie motorowe uzbrojone m.in. w broń maszynową i ręczne granatniki przeciwpancerne, które obok min morskich stanowią największe ryzyko żeglugi handlowej w Zatoce Perskiej¹⁵. Dwa oddziały morskie Iranu różnią się sposobem walki, poziomem wyszkolenia i przede wszystkim wyposażenia technologicznego. Regularna Marynarka Wojenna posiada inwentarz okrętów nawodnych i okrętów podwodnych. Z kolei oddziały Korpusu są w posiadaniu małych i szybkich jednostek ataku, specjalizujących się w taktykach wojny partyzanckiej – uderzać i uciekać (z ang. hit and run). Według oficjalnej strony informacyjnej Korpusu, taktyczne ćwiczenia jednostek morskich zaprojektowane są na testowanie nowoczesnych technik bojowych. Celem tego przedsięwzięcia jest poprawa gotowości ofensywnej, poznanie metod nowoczesnej wojny oraz zwiększenie szybkości operacji i czasu reakcji w przypadku klęsk żywiołowych. Strażnicy opracowali również morską strategię doskonalenia swoich sił poprzez regularne ćwiczenia, zakłócające transport morski oraz możliwości żeglugowe w obrębie wysp Zatoki Perskiej. Kluczowym orężem tego podejścia jest wzmocnienie zdolności na wypadek agresji z zewnątrz. Iran może także rozpocząć strategię odmowy dostępu do wód Cieśniny Ormuz, atakując odizolowane i słabo strzeżone statki¹⁶, wykorzystując do tego zdolności w ramach:

- dywersyjnych ataków łodzi motorowych uzbrojonych w nowoczesne technologie, zwłaszcza tych trudno wykrywalnych dla radarów, opartych na technice stealth,
- raketowych ataków przeciwokrętowymi pociskami, odpalanymi przy pomocy naziemnych wyrzutni, znajdującymi się przy istotnych instalacjach naftowych,

¹⁴ Więcej o podziale obowiązków pomiędzy siłami morskimi i przybraniu nowej taktyki obronnej: H. Aryan, *A new line of defence: Iran's naval capabilities*, Defense and Security Intelligence and Analysis: IHS Jane's, Defence Security Raport, January 2009, <http://www.janes.com> (dostęp: 19.05.2013).

¹⁵ T. Otlowski, *Potencjalne militarne i pozamilitarne środki odwetowe Iranu*, „Biuletyn Opinie” 2010, nr 6, s. 7-9.

¹⁶ Bieżące informacje o przedsięwzięciach irańskich sił zbrojnych, patrz.: Iran Military News, *IRGC Navy First Naval Zone holds tactical exercises in the Strait of Hormuz*, January 2013, <http://iranmilitarynews.org> (dostęp: 19.05.2013).

- aktywności okrętów podwodnych, przystosowanych do dyskretnego umieszczenia min morskich¹⁷,
- produkcję min wysokiej technologii, przy wykorzystaniu środków niemagnetycznych i pomiarów stealth, które czynią je mniej podatnymi na wykrycie przez sonary wysokiej częstotliwości¹⁸.

Kluczowym elementem planowania militarnych zdolności morskich oddziałów Pasdaran jest geografia, stąd też warstwowa doktryna morska, w myśl której najważniejszym ogniwem prewencji są jednostki obrony wybrzeża. Wyposażone są one w ponad 500 wyrzutni rakiet ziemia-morze typu Silkworm¹⁹, Sunburn, czy Seersucker oraz rakiety morze-morze typu Saccade C-802 i jej irańskich odpowiedników²⁰. Według rzecznika sił zbrojnych Iranu adm. Mahmuda Musawiego, zdolności i manewry taktyczne irańskich sił morskich są w stanie zablokować ruch okrętów w obrębie cieśniny²¹. Decyzja została oparta na podstawie rezultatów uzyskanych z przeprowadzonej symulacji blokady Cieśniny Ormuz pod kryptonimem „Velayat 90”²². Kontynuacją rozległych ćwiczeń morskich stała się również sześciodniowa operacja pod kryptonimem „Velayat 91”, która odbyła się w grudniu 2012 roku. Ćwiczenia wojskowe na obszarze 1 mln km² wód międzynarodowych pomiędzy Zatoką Osmańską a Oceanem Indyjskim, wykazały pełną zdolność kraju do konfrontacji z siłami obcych państw. Manewry stanowiły ostatni pokaz siły, w obliczu nacisków nad jego spornym programem nuklearnym.

¹⁷ Stratfor, *Iran and the Strait of Hormuz, Part 1: A Strategy of Deterrence*, październik 2009, <http://www.stratfor.com> (19.05.2013 r.).

¹⁸ S. Khan, *Iranian Mining of the Strait of Hormuz – Plausibility and Key Considerations*, “Institute of Near East and Gulf Military Analysis (INEGMA)”, Special Report No. 4, January 2010 r., s. 4. Szerzej o militarnej rywalizacji w regionie Zatoki Perskiej patrz: A. Wilner, *Iran and The Gulf Military Balance*, Center for Strategic & International Studies (CSIS), October 2011.

¹⁹ Stan gotowości Iranu w przypadku bezpośredniego starcia w Cieśninie Ormuz (w tym przy użyciu Silkworm) patrz: The New York Times, *Iran Said to Fortify Key Strait*, Published by Reuters in July 1988, <http://www.nytimes.com> (dostęp: 19.05.2013).

²⁰ T. Otlowski, *Iran – nowe mocarstwo na Bliskim Wschodzie?*, Centrum Stosunków Międzynarodowych, Raporty i Analizy 3/07, s. 46.

²¹ Oddziały morskich jednostek mają swoje bazy w pobliżu największych kanałów żeglugowych Zatoki Perskiej i na tranzytowym szlaku Cieśniny Ormuz. Dotychczasowe obiekty ulokowane są w Al-Farsiayah, Halul (platforma naftowa), Sirri, Abu Musa, Bandar Abbas, Khorramshahr i Larak, zob.: A.H. Cordesman, A.A. Burke, *Iran’s Revolutionary Guards, the Al Quds Force, and Other Intelligence and Paramilitary Forces*, Center for Strategic and International Studies (CSIS), Rough Working Draft, August 2007, s. 6-7.

²² J. Wolska, *Mocarstwowe aspiracje Iranu...*, dz. cyt., s. 33.

Rozwój politycznego wpływu Pasdaran

Na tle kryzysu gospodarczego w Iranie oraz zastrzeżeń, jakie budzi retoryka szyickiego mesjanizmu, pozycje w światowym systemie bezpieczeństwa tworzą zarówno jego zasoby surowców energetycznych, złóż minerałów tj. cynk, miedź, ołów, jak i szeroki wachlarz pozamilitarnych i militarnych środków odwetowych. Potencjał ten nie ma bezpośredniego przełożenia na siłę wojskową, jednak rozpatrzenie działalności poszczególnych instytucji władzy w Iranie, poprzez pryzmat aktywności Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej, pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy jest to elita Rewolucji, czy „przedsiębiorstwo” dążące do maksymalizacji zysków?

Idea ustanowienia Korpusu zakładała głównie ochronę systemu państwowości. Rozwój politycznego wpływu strażników na losy kraju nastąpił dopiero za prezydentury Mohammada Chatamiego, który serią gospodarczych, społecznych i politycznych reform chciał unowocześnić Korpus, dostosowując go do panującej sytuacji międzynarodowej. Firmy należące do Sepah zawarły ponad 750 kontraktów w sektorze:

- budowlanym (budowa portów morskich, lotnisk, szpitali, banków, hoteli, rurociągów, tam, mostów, linii metra),
- branży naftowej (handel ropą naftową i gazem ziemnym),
- sektorze farmaceutycznym
- w ramach usług internetowych i telekomunikacyjnych²³.

W ciągu ostatniej dekady Korpus Pasdaran stał się potężną siłą ekonomiczną, dominująca w kluczowych sektorach gospodarki narodowej. Setki firm, mające charakter prywatny, prowadzone są przez członków Pasdaran w stanie spoczynku. Korpus często wykorzystuje organy bezpieczeństwa do zwiększenia swojej roli i wpływów zarówno gospodarczych, jak i politycznych. Pod rządami Ahmadineżada Pasdarom przyznano setki kontraktów rządowych i miliardy kredytów na działalność w sektorze badań produkcyjnych, związanych również z aspektem energetyki. Surowsze sankcje gospodarcze i izolacja Iranu niewątpliwie szkodzą krajowym i zagranicznym inwestorom, ale jednocześnie wzmacniają siłę napędową Korpusu i ich możliwości kształtowania krajowej polityki bezpieczeństwa, w tym programu nuklearnego²⁴. Równoległe do jawnych działań – Gwardia odpowiada również

²³ Przedsiębiorstwa należące do Korpusu Pasdaran korzystają z rządowych subsydiów. Z kolei dochód uzyskany z handlowych kontraktów pozostaje poza budżetem państwa, zob.: M. Kęskrawiec, *Czwarty pożar Teheranu...*, dz. cyt., s. 135-136.

²⁴ A. Nader, *The Revolutionary Guards, The Iran Primer, United States Institute of Peace*, <http://iranprimer.usip.org> (dostęp: 20.05.2013).

za nadzór szarej strefy handlu. Sieć spółek nielegalnie rejestrowanych w krajach arabskich, za pośrednictwem i przyzwoleniem Strażników, sprowadzają do Iranu artykuły zabronione: papierosy, alkohol, narkotyki, filmy DVD oraz sprzęt satelitalny. Według szacunków parlamentarzystów, Gwardziści mogą uzyskiwać z czarnego rynku dochód wysokości 12 mld dolarów rocznie. Biorąc jednak pod uwagę fakt, że obecnie ponad połowa parlamentu składa się z sympatyków Korpusu, dane mogą być zaniżone²⁵. Pytanie, jakie należy sobie postawić to, gdzie wykorzystywane są zyski uzyskiwane przez Pasdarów? Jeśli działalność finansowa w tym aspekcie nie została uwzględniona w budżecie rocznym, to czy dochody IRGC są podstawą budowy infrastruktury nuklearnej?²⁶ Środowisko międzynarodowe kontrolujące zakres technologicznych zakupów Iranu, rejestruje jedynie aktywność spółek rządowych. W tym wypadku gospodarcza działalność Pasdarów, obejmująca aktywa jądrowe, stanowi element poza marginesem kontroli MAEA. Biorąc pod uwagę zaangażowanie w kreowanie pozamilitarnych środków odwetowych, logiczne wydaje się przypuszczenie, że środki finansowe wykorzystywane są na działalność szkoleniową – zarówno nowo rekrutowanych Basidżów, jak i członków organizacji ukrytych poza granicami kraju. Praktycznie działania skupiają się na ustaleniu poprawnej łączności i dostarczeniu organizacjom odpowiedniego sprzętu. Brak przejrzystości finansowej i kontroli wewnętrznej, umożliwia Pasdarom prowadzenie rozległych kontaktów biznesowych, często niezgodnych z imperatywami tradycyjnego islamu, popularyzowanego wśród społeczeństwa²⁷. Jednak podstawowym celem Korpusu jest wywindowanie Iranu w ramach regionalnej rywalizacji. Pośrednim efektem działań jest sukcesywne zwiększenie roli Strażników w strukturze władzy. Korpus wzorujący się na politycznej sytuacji Egiptu, może zechcieć wykorzystać rosnący deficyt wiary i zmęczenie konserwatywną religijnością rządu, inicjując tym samym militaryzację władz kraju. Korpus traktowany jest w swojej działalności, jako kręgosłup politycznej i gospodarczej struktury Iranu. Trudno jest wyrokować

²⁵ R. Zarabi, *The Sepah Pasdaran. Changing Tides in Iran's Power Paradigm*, <http://www.global-politics.co.uk/issue6/Zarabi/> (dostęp: 19.05.2013).

²⁶ Powiązania Korpusu Pasdaran z irańskim programem nuklearnym są tak wyraźne, iż zostały uwzględnione przez stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ oraz UE w osobnych rozporządzeniach z grudnia 2006 roku oraz kwietnia 2007 roku. Dotyczą one zamrożenia aktywów przywódcom oddziałów IRGC oraz dowódcom oddziałów Al-Kuds i Basidż, zob.: Rozporządzenie Rady (WE) Nr 423/2007 z dnia 19 kwietnia 2007 r. *dotyczące środków ograniczających wobec Iranu*; Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 441/2007 z dnia 20 kwietnia 2007 r. *zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 423/2007 dotyczące restrykcji wobec Iranu*.

²⁷ K. Barzegar, *Iran, the Middle East and International Security*, Center for Middle Eastern Strategic Studies, <http://www.orsam.org.tr> (dostęp: 20.05.2013).

przyszły kształt Pasdarów i ich dalszy wpływ na pozycję Iranu. Islamska Republika, oparta początkowo na sojuszu kleru ze Strażnikami, zaczyna ulegać degradacji. Strażnicy już nie tylko strzegą interesów narodowych, ale i zaczynają nimi kierować.

* * *

Nowy, geopolityczny układ w regionie, który zrodził się od czasów kryzysów w Iraku w 2003 roku, zmienił wzorzec politycznej i militarnej waleczności Korpusu Pasdaran. Podczas, gdy w przeszłości Pasdarowie mieli jedynie niewielki stopień wpływu na politykę narodową i zagraniczną, obecnie zaczęli dyktować charakter i kształt przyjmowanego programu obrony kraju. Kierunkiem działań stał się Irak, Syria, Liban, Palestyna, Sudan i pomijane strategicznie państwa, takie jak Tadżykistan, czy Azerbejdżan, które powiązane są z Iranem więziami etnicznymi. Na tej podstawie Korpus uczynił duże postępy w zwiększeniu roli Iranu w regionie i ustanowił tym samym nowy mechanizm obronny. Wykorzystując również czynniki ideologiczne i religijne, Iran stał się państwem silnie wpływającym na polityczną dynamikę regionu. Co więcej, poprzez zwrócenie uwagi na problemy społeczności regionalnej, czy nawet międzynarodowej, zagwarantował sobie konieczność aktywnego zaangażowania w ramach istotnych obszarów politycznych. Po wybuchu kryzysu w Iraku i w konsekwencji zmianie układu bezpieczeństwa w regionie, cała dynamika związana z przemianami geopolitycznymi stała się bardziej widoczna. Początkowa neutralność rządu Iranu wobec Iraku, poparcie dla procesu transformacji, jak i wsparcie irackich szyitów, dodało nowego znaczenia dla ważności decyzji irańskiego rządu. Przede wszystkim nastąpił rozwój geopolitycznych przeobrażeń, w ramach których państwa sunnickie starały się marginalizować aktywność Iranu. Dostarczyło to Iranowi bezprecedensową chęć poprawy swojego strategicznego znaczenia i możliwość korzystania z regionalnych systemów bezpieczeństwa. Choć Korpus Pasdaran został utworzony w ramach obrony ideałów rewolucji, w końcu stał się potężną i autonomiczną grupą, napędzaną poprzez upadającą politykę narodową. Słabe zarządzanie gospodarcze, ciągła walka o władzę, kilkuletnie sankcje i głęboka zależność od Korpusu, jako jedynie sprawnie funkcjonującego mechanizmu obronnego przeobraża Pasdarów w zamożną i wpływową siłę. Siłę, która nie tylko realizuje regionalne ambicje Iranu o dominacji regionalnej, ale również staje się pełnomocnikiem, jak nie zarządcą polityki zagranicznej i programu jądrowego. Ten nowy ład wewnętrzny stał się podmiotem mogącym, w sprzyjających warunkach, zmarginalizować władze duchownych. Warto zastanowić się, czy interesy Korpusu pokrywają się z interesami i celami samego Iranu oraz czy w przypadku ich rozbieżności nie dojdzie do wykorzystania regionalnych środków odwetowych przeciwko duchownym? Analizując jednak polityczne nastawienie dowódców Korpusu,

jak i ideologicznie bliskich cywilnych formacji, można z całą pewnością wysnuć wnioski, że pragnienie dominacji i posiadanie zdolności do kreowania regionalnej rzeczywistości jest wszechobecnym motywem działań. Fakt ten odnajduje swoje miejsce w podstawowych strategiach Iranu, odnosząc się do bezkompromisowego budowania pozycji kraju w regionie, poprzez strategię odstraszenia. Ta z kolei, jest narzędziem działań Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej.

Bibliografia

- Aljazeera, *Iran to 'block' Gulf oil if sanctions proceed*, www.aljazeera.com
- Aryan H., *A new line of defence: Iran's naval capabilities*, Defense and Security Intelligence and Analysis: IHS Jane's, Defence Security Report, January 2009, <http://www.janes.com>
- Barzegar K., *Iran, the Middle East and International Security*, Center for Middle Eastern Strategic Studies, <http://www.orsam.org.tr>
- BBC News Middle East, *Iranian TV shows off 'captured US ScanEagle drone'*, December 2012, <http://www.bbc.co.uk>
- Connell M., *Iran's Military Doctrine, The Iran Primer*, United States Institute of Peace, <http://iranprimer.usip.org/resource/irans-military-doctrine>
- Cordesman A.H., Burke A.A., *Iran's Revolutionary Guards, the Al Quds Force, and Other Intelligence and Paramilitary Forces*, Center for Strategic and International Studies (CSIS), Rough Working Draft, August 2007.
- Fars News Agency, *Iran Hunts US ScanEagle Drone over Persian Gulf*, December 2012, <http://english.farsnews.com>
- Frick M.M., *Iran's Islamic Revolutionary Guard Corps. An Open Source Analysis*, The Defense Technical Information Center (DTIC), issue 49, 2d quarter 2008, <http://www.dtic.mil>
- Global Security, *Ansar-i Hizbullah Followers of the Party of God*, <http://www.globalsecurity.org>
- Hourcade B., *The Rise to Power of Iran's "Guardians of the Revolution"*, Middle East Policy, Council, Journal Essay, 2008, <http://www.mepc.org>
- Iran Focus, *Iran Revolutionary Guards expect key changes in high command*, August 2005, <http://www.iranfocus.com>
- Iran Military News, *IRGC Navy First Naval Zone holds tactical exercises in the Strait of Hormuz*, January 2013, <http://iranmilitarynews.org>
- Kęskrawiec M., *Czwarty pożar Teheranu*, Warszawa 2010.
- Khan S., *Iran and the Strait of Hormuz, Part 1: A Strategy of Deterrence*, Stratfor, październik 2009, www.stratfor.com
- Khan S., *Iranian Mining of the Strait of Hormuz – Plausibility and Key Considerations*, Institute of Near East and Gulf Military Analysis, Special Report No. 4, January 2010 r.
- Melman Y., Javedanfar M., *Nuklearny sfinks. Iran Mahmuda Ahmadineżada*, Warszawa 2008.

- Nader A., *The Revolutionary Guards, The Iran Primer*, United States Institute of Peace, <http://iranprimer.usip.org>
- Otlowski T., *Iran – nowe mocarstwo na Bliskim Wschodzie?*, Centrum Stosunków Międzynarodowych, Raporty i Analizy 3/07.
- Otlowski T., *Potencjalne militarne i pozamilitarne środki odwetowe Iranu*, „Biuletyn Opinii” 2010, nr 6.
- Rozporządzenie Rady (WE) Nr 423/2007 z dnia 19 kwietnia 2007 r. *dotyczące środków ograniczających wobec Iranu*.
- Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 441/2007 z dnia 20 kwietnia 2007 r. *zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 423/2007 dotyczące restrykcji wobec Iranu*.
- Stańczyk J., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996.
- Stratfor, *Iran and the Strait of Hormuz, Part 1: A Strategy of Deterrence*, October 2009, <http://www.stratfor.com>
- The New York Times, *Iran Said to Fortify Key Strait*, Published by Reuters in July 1988, <http://www.nytimes.com>
- Wilner A., *Iran and The Gulf Military Balance*, Center for Strategic & International Studies (CSIS), October 2011.
- Wolska J., *Mocarstwowe aspiracje Iranu w aspekcie bezpieczeństwa międzynarodowego*, „Zeszyty Doktoranckie Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego” 2012, nr 1(2), Warszawa 2012.
- Zarabi R., *The Sepah Pasdaran. Changing Tides in Iran's Power Paradigm*, <http://www.global-politics.co.uk>

Keywords: Iran, the Strait of Hormuz, Islamic Revolutionary Guard Corps, international security, military potential, hegemony

SUMMARY

The aim of this article is to examine the current level of Iran's regional position in the Middle East through the prism of the activities of the Islamic Revolutionary Guard Corps. The development of the geopolitical situation of the region, together with a number of political issues has become a bond for the development of security systems by major countries in the region. In addition, recent crisis and political issues changing balance in the region has become a part of stimulating activities of Iran. Iran sees the chance to secure its sovereignty and also the chance to increase its role in the region. The basis for these actions is the desire for the ability to conduct irregular and unconventional warfare. Islamic Revolutionary Guard Corps with their internal diverse divisions is a point on the map in the construction of these capabilities. This is Iran's main activity in order to development its regional influence war.